

HIUKAN HEPREAN KIELTÄ

Pyhä maa

Hepreankielen vokaalit ovat a, e, i, o ja u lyhyinä ja pitkinä. Konsonantin yhteyteen merkittyinä ne ovat esim.:

בָּ = bā, בַּ = ba, בֵּ = bē, בֶּ = be, בִּי = bi, בִּי = bi,
בּוֹ = bō, בּוּ = bo, בּוּ = bū, בּוּ = bu.

vastoin kuin muissa seemiläisissä kielissä, vasemmalta oikealle. Vokaalit ovat a, i ja u lyhyinä ja pitkinä. Vokaali e on havaittu vain 12 tavussa, vokaalia o ei ensinkään. Tavut ovat vokaaleja (a, i, u, ai, ia), yksinkertaisia tavuja (ab, is, ut, za, ni), yhdistettyjä tavuja (gam, lib, lul) tai ideogrammeja, joita ei lueta äännearvon vaan lauseen sisällön mukaan. Erillisiä konsonanteja akkadinkielessä ei ole. (Huom.: ka-aštu on luettava kaštu sekä ku-u-lu = külu).

Heprea

Hepreaa kirjoitetaan oikealta vasemmalle, ja samalla kirjan »loputta» alkuun. Hepreaa kuten arabiaakin kirjoitetaan vain konsonantein, joita on 22. Varsinaisia vokaalikirjaimia ei ole, mutta vokaalit voidaan merkitä konsonanttien ylle,

alle tai sisään symbolein. Että vokaalitonta kirjoitusta lainkaan voi lukea johtuu seemiläisten kielten erikoisluonteesta. Verbeissä on yleensä kolme radikaalia eli konsonanttia. Aikamuodot, modukset ja persoonat ilmaistaan prefiksein, infiksein ja suffiksein. Heprean- ja arabiankielisen kirjan tai sanomalehden lukeminen edellyttää siten kielen lähes täydellistä taitamista. Hepreankielisen Raamatuntekstin vokalisointi — ns. masoreettinen teksti — on suoritettu Tiberiaan rabbiinikoulun kirjanoppineiden toimesta vasta 500—700-luvulla jKr. Artikkelin on ha (hä, he). Korke on tavallisesti viimeisellä tavulla, harvemmin edellisellä. Korke siirtyy esim. päätteitten johdosta.

Nykyhepreassa on 2 päämurretta, ashkenaasinen (saksalainen) ja sefardinen (espanjalainen) murre. Palestiinan heprea on jälkimmäistä.

Tärkeitä hepreakielisiä ammattisanoja:

Agudat Yisrael	äärimmäisuskonnollinen puolue
Aliya	nousu, Palestiinan maahanmuuttoaalto
Ashkenazim	Saksan ja Itä-Euroopan juutalaiset
Doar Ivri	heprealainen posti, Israelin postilaitos
Erets Yisrael	Israelin maa
Hadassa	myrtti, Esterin hepr. nimi
Hagana	puolustus, Israelin puolustusvoimat
Hashem	nimi (käytetään Jumalasta puhuttaessa)
Hatikva	toivo, Israelin kansallislaulu
Histadruth	ammattiyhdistysten liiton lyhenne
Irgun zwai leumi	kansan sotaväen järjestö
Kabbala	perimätieto, salaoppi
Keren Kayemet	ikuisuuden säätiö, juut. kansallisrahasto
Khassidim	uskonnolliset, mystiikkaan kallistuva suunta
Kibbutz	yhteenkokoaminen, yhteistalous-siirtola

Pyhä maa

1000 elef
2000 alfayim
3000 shelōshet alfim

minä anī, ānōkhī
sinä attā, fem. at
hän hū, fem. hī
me nachnū, anachnū
te attem, fem. atten
he hēm, hēmmā, fem. hēnnā

Muutamia sanontoja:

Yleistä

kyllä kēn
ei lō
ehkä ūlai
tässä on hinnē
on — — jēsh
ei ole — — ēn
minä tiedän anī yōdēa
en tiedä ēnenī yōdēa
Mitä se on? mā haddāvār
Mikä tuo on? ma ze
Mitä sinä sanot? mā attā sāch
Puhutteko hep- hamedabbēr attā
reaa? ivrith (m)
Kyllä, vähän kēn, m'at
Minä ymmärrän anī mēvīn(m), ani
mēvīnā (f)
Älkää puhuko al t'dabbēr kol
niin nopeasti kākh māhēr
Tulkaa hāvā
Miksi? maddū'a
Hyvä! tōv
Hyvin hyvä tōv m'ōd

Tervehdyksiä

Kuka tietää? mī yōdē'a
Päivää, isä, herra, rouva shālōm, abbā,
adōnī, g'virtī
Päivää (vastaus) shālōm ūverāk-
hā
Hyvää huomenta bōker tōv

(vastaus) bārūkh ūmevō-
rākh
Hyvää iltaa erev bārūkh
(vastaus) bārūkh ūmevō-
rākh
Hyvää yötä lēl shālōm
(vastaus) shālōm ūverākha
Hyvää sapattia shabbath shālōm
(vastaus) shabbath shālōm
ūmevōrākh

Hyvää uutta leshānā tōvā
vuotta! gam attem
Samaa sinulle gam attem
Hyvästi shālōm
Kuinka voitte? ma shlōmekhā
Kiitos, hyvin tōv m'ōd, tōdā
Kaikki hyvin hakkol tōv
Mikä teidän ni-
menne on? ma shimkhā (m),
ma shimēkh(f)

Minun nimeni shmī hū — —
on — —
Paljon kiitoksia tōdā rabbā
Anteeksi selīchā
Näkemiin lehithrāōth
Terveisiä vai- shālōm laishshā
molle

Aika

Mitä kello on? māhashā'a
Kello on viisi hashā'a chāmēsh
Päivä yōm
Tänään hayyōm
Aamu bōker
Ilta erev
Yö lailā
Eilen ethmōl
Huomenna mächār
Viikko shāvū'a
Kuukausi chōdesh
Vuosi shānā
Kevät aviv
Kesä kavits
Syksy sthāv
Talvi chōref

Viikonpäivät ilmaistaan panemalla »päivä» (yōm)-sanon jälkeen sunnuntaista lähtien sen järjestystä merkitsevän kirjaimen nimi tai järjestysluku: yōm ālef, beth, gimel,

däleth, hē, vāv (tai: yōm rīshōn, shenī, shlīshī, rviī, chamīshī, shishī). Lauantai on shabbath.

Uusi vuosi	rōsh hashānā
Kaksi päivää	shnē yāmīn
Sää	
Sää, ilma	avīr
Sade	geshem
Tuuli	rūach
Tuuli on kylmä	hārūach
(lämmin)	kar(cham)
Aurinko paistaa	hashemesh
	zōrēach
Lumi	sheleg
Ravintolassa	
Aamiainen	aruchāt bōker
Päivällinen	aruchāt tsoho- rayim
Illallinen	aruchāt erev
Minun on nälkä	rā'ēv anī
Minun on jano	anī tsāmē
Tarjoilija!	hammeltsār
Lusikka	kaf
Haarukka	mazlēg
Veitsi	sakīn
Lautanen	pinkā
Lasi	kōs
Lautasliina	mappiyyā
Ruokalista	tafrīt
Leipä	lechem
Musta	shāchōr
Valkea	lāvān
Suola	melach
Pippuri	pilpēl
Sokeri	sukkār
Kahvi	kahavā
Tee	tē
Vesi	mayim
Antakaa minulle — —	ten lī
Maito	chālāv
Antakaa minulle hedelmiä	ten lī pērōt
Omena	tappūach
Päärynä	aggās
Appelsiini	tappūach zāhāv
Viinirypäle	anāv
Kala	dāg

Onko »frankfurti-hajēsh
laisia»? naknikiyōt
Mikä on laskuni? mā hacheshbōn
shellī

Lääkäri

Lääkäri	rōfē
Osoite	ma'an
Mikä on hänen osoitteensa?	māhamma'an shellō
Silmä	ayin
Korva	ōzen
Nenä	af
Kutsukaa lääkäri	krā lārōfē
En voi hyvin	ēn anī margīsh btōv
Olen väsynyt	anī 'āyēf
Kuume	chōm
Minulla on kuu- metta	jēsh lī chōm

Kaupungilla ja ostoksilla

Olen vieras tässä	anī zār bā'ir haz- kaupungissa
opas	mōrē hadderekh
kaupunki	'ir
katu	rehōv
pääkatu	rehōv rāshī
Näyttäkää mi- nulle	har'ēnī
Koulu	bēth sēfer
Synagooga	bēth khneseth
Kirjasto	sifriyyā
Sairaala	bēth chōlīm
Poliisiasema	tachanath ham- mishtārā
Puisto	gan
Museo	mūzēōn
Poliisi	shōtēr
Missä on — —?	ayyē
Postitoimisto	bēth haddōar
Auki	niftach
Suljettu	nīsgār
Postimerkki	būl
Postikortti	glūyā
Kirje	mikhtāv
Haluan soittaa	rtsōnī likrō battē-
Jerusalemiin	lēfōnī līrūshā- lāyim
Haloo!	shālōm
Numero	mispār

Pyhä maa

Pankki	bank
Haluan vaihtaa dollareita	rtsōnī lehachalif dōlārīm
Mikä on vaihtokurssi?	ma sha'ar hachalī-fīn
Kirjakauppa	bēth mischar sfārīm

Matkustus

Israel	erets yisrāēl
Antakaa minulle lippu T:iin	ten lī kartīs tell-āvīv
Hotelli on merenrannalla	hammālōn hū al sfat hayyām
Minä haluan —	anī rōtsē
Huone	cheder
Pieni	kātān
Suuri	gādōl
Mikä on hinta päivältä?	mā hattashlūm leyōm
Saippua	bōrīth
Saanko laskuni?	tēn nā eth chesh-bōnī
Sunnuntaina jätän Jerusalemin	bayōm hārīshōn habbā anī yōtsē līrūshālayim

Arabia

Arabiankieli kuuluu samaan semiläiseen kieliryhmään kuin heprea. Ns. klassinen arabia tuli pyhäksi kieleksi Koraanin vuoksi. Tämän kirjallisen kielen ohella syntyi lukuisia murteita, joista Syyrian arabia on yksi. Sekin on jakaantunut useihin alamurteihin. Niinpä bedut puhuvat eri tavalla kuin kaupunkilaiset ja Damaskon arabit eri tavoin kuin Jerusalemin.

Arabiankielessä on 28 konsonanttia, jotka kirjoitetaan eri tavoin riippuen siitä, esiintyvätkö ne yksinään, yhdistettyinä edeltävään tai seuraavaan konsonanttiin tai kumpaankin. Eräät konsonanteista ovat oudohkoja (emfaattisia) kitäänteitä. Arabialaiset aakkoset ovat kehittyneet nabatealaisista ja nämä vuorostaan palmvralaisista. Kirjoitus kirjoitetaan oikealta va-

semmalle ja kirjan »lopusta alkuun». Kirjoituksessa ja painetussa sanassa (Koraania lukuun ottamatta) merkitään vain konsonantit, joiksi lasketaan myös diftongin au ja ai jälkimmäinen kirjain. Vokaalit ovat fatha (a), kesra (i) ja damma(u). Vokaalin pidenys merkitään »lepäävällä» konsonantilla. Pitkä a merkitään usein pystysuoralla viivalla konsonantin yllä. Vokaalien ääntäminen ei ole selvä: a voidaan ääntää lähes e:nä tai ä:nä. Sanan korko työntyy eräin poikkeuksin niin kauas alkuun, kunnes esiintyy pitkä tavu. Ellei sellaista ole, korko on sanan ensimmäisellä tavulla.

Useimmat verbit ovat kolmiradikaalisia. Niihin lasketaan myös alkuaan 2-radikaaliset. Neliradikaalisia on vain vähän. Verbin perusmuoto, josta sen löytää sanakirjasta, on perfektimuodon yks. 3 pers. mask. Yleisenä taivutuskaavaverbinä on fa'ala (tehdä) tai katala (tappaa). Perusmuodosta muodostetaan lukuisia uusia (kaikkiaan 15), joilla on tietyt erityismerkitykset. Persoonapäätteet ja possessiivisuffiksit liittyvät vartaloon. Yksikön ja monikon lisäksi on duaali kuten hepreassa, ja maskuliini- ja feminiinisuvulla on erilainen muoto.

minä	anā
sinä	anta (m) anti (f)
hän	huwa (m) hiva (f)
me	nahnu
te	antum antunna antumā (du.)
he	hum, humu hunna humā (du.)
	1 wāhid 2 ithnāni 3 thalātha 4 arba'a